

Slovenski dom

Štev. 207.

V Ljubljani, v torek, 9. septembra 1941-XIX

Leto VI.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Obroč okrog Petrograda sklenjen

Nemci poročajo, da so njihovi nagli oddelki pridrli vzhodno od Leningrada do pristanišča Schlüsselburg ob Ladoškem jezeru — Na drugih bojiščih so bili vsi sovjetski protinapadi odbiti

Helsinki, 9. sept. s. Rezultati uspeha finske vojske v zadnjih treh dneh na odseku pri Ladoškem in Oneskem jezeru se kažejo v vsej svoji veličastnosti posebno na reki Syvajervi. Čete maršala Mannerheima so dosegle dva silno značilna uspeha v vsem sedanjem spopadu: blokirale so Stalinov prekop in prekinile železniško zvezo med Leningradom in Murmanskom. To dvoje sta danes nepreklicni dejstva.

Berlin, 9. sept. s. Nemško vrhovno poveljstvo je sporočilo:

Nagli oddelki nemške vojske, z močno podporo bojnih oddelkov nemškega letalstva, so dosegli reko Nevo na široki fronti vzhodno od Leningrada in so v naskoku zavzeli mesto Schlüsselburg, ki leži ob Ladoškem jezeru. Na ta način je obkolitev Leningrada, ki so jo izvedle nemške in finske sile, končana in je mesto odslej odrezano od vseh svojih kopenskih zvez.

Helsinki, 9. sept. s. Tudi v zadnjih 24. urah ni sovražnik nobenkrat priletel s svojimi letali nad vzhodno Karelijo. Finsko letalstvo je bombardiralo obrambne postojanke sovjetske vojske, avtomobilske kolone in zbiranje čet. Na železniški progi proti Murmansku je bil zadet vlak s 80 vagoni, od katerih jih je bilo 50 natovorenih s strelivom. Zaradi neposrednih zadetkov je vlak zletel v zrak in zgorel. V letalskih spopadih čez dan so bila zbita tri sovjetska letala. Finsko letalstvo ni imelo nobene izgube.

Berlin, 9. sept. s. Kakor poroča DNB, so bili tudi 7. septembra odbiti vsi napadi, ki so jih Sovjeti poskušali izvesti na nekaterih točkah vzhodnega bojišča. Sovjetske čete so imele pri tem največje izgube. Tudi na odseku pri Gomelu, kjer so boljše vojske za vsako ceno poskušali preprečiti napredovanje nemških čet, Rusi niso imeli večje sreče. Mesto Gomel, ki se je dolgo časa nahajalo za nemško fronto je večkrat prišlo v ogenj in v bojno linijo med obema vojskama in se sedaj navzile vsem nasprotno trdečim britanskim vestem nahaja v nemških rokah.

Berlin, 9. sept. s. Nedavno je bil ujet neki sovjetski polkovnik, ki je bil takoj ob začetku vojne s svojim polkom postavljen pri Bjalistoku. Polkovnik je izjavil, da so višji častniki sovjetske vojske računali, da bodo začeli z operacijami svoje vojske najkasneje v juliju letošnjega leta. Nihče od nas, je končal polkovnik, ni dvomil, da bodo boljše vojske v poletju 1941 napadli Nemčijo.

Sovjetski napad na romunsko prestolnico

Bukarešta, 9. sept. s. Sovjetski letalski napad na Bukarešto se je zgodil v noči od nedelje na ponedeljek v treh zaporednih valovih. Prvi napad se je začel okrog 23. ko se je pet sovražnikovih letal približalo prestolnici. Ker so jih pravočasno opazili, jih je sprejel hud protiletalski ogenj romunske protiletalske obrambe in jih pogljal nazaj,

ne da bi mogla stresti svoj bombni tovor. Dve uri kasneje se je napad ponovil in tedaj je padlo nekaj bomb, ki so bile v naglici vržene, na prazno zemljišče in zato niso povzročile nobene škode. Ob 3. ponoči je bil tretji napad. Samo ena sovjetska bomba od petih, kolikor jih je bilo vrženih, je eksplodirala in zadela tekstilno tovarno »Silva«, ki leži v predmestju. Del tovarne se je podrl. Žrtv ni bilo. Romunski lovci in nemški lovci so takoj napadli sovražnika in zbili dve sovjetski letali v bližini Constanze.

Zločini GPU

Bukarešta, 9. sept. s. Romunska policija je naredila v Kišinevu v kleti, kjer je imela svoj

sedež GPU, preiskavo in odkrila žalostne stvari. Našla je namreč 60 razpadajočih trupel, ki so bila pokopana v pesku na dnu kleti. Po vsej verjetnosti so bila to trupla romunskih nacionalistov, ki so jih obsodili na smrt in ubili 22. junija, t. j. na prvi dan vojne. Pri nekaterih so našli tudi besedilo smrtnih obsodb. Ti listki so bili prestreljeni in namočeni s krvjo, na njih pa je bilo napisano, da imajo obojenci pravico pritožiti se v petih dneh na višje sodišče, toda takoj po obsodbi so vse nesrečnike na mestu ustrelili. Med prvimi trupli so ugotovili trupla mladeničev Petra in Pavla Cantuja, sinov umrlega Bazilija Cantuja, bivšega poslanca, ki je pomagal leta 1918. izvesti združitev Besarabije z Romunijo.

Uspešni letalski napadi na Marsa Matruh in Sidi Barani

Obstreljevanje utrd v Tobruku — V Gondarju odločno odbiti vsi sovražnikov napadi

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja poročilo št. 461:

Severna Afrika: Na bojišču pri Sollumu in Tobruku delovanje naprej potisnjenih oddelkov in osnega topništva. Nemško topništvo je pogodilo naprave in skladišča v tobruškem pristanišču.

Naše letalstvo je bilo silno delavno. Oddelki lovskih letal so s sijajnim uspehom v nizkem poletu napadli sovražna letalska oporišča pri Sidi el Baraniju, in pri tem zažgali pet letal na tleh in številne automobile. Druga letala in prevozna sredstva pa so bila učinkovito obsuta s strojnimi ognjem.

Naše topništvo je obstreljevalo utrdbe, baterije in naprave v Tobruku. Povzročeni so bili obširni požari. Vrnili so se vsa naša letala, od katerih so bila nekatera zadeta.

Nemški bombniki so uspešno napadli letališča in važne naprave v Marsa Matruhu. Neka nemška lovska eskadrila, ki se je srečala s sovražnim oddelkom, je sestrelila letalo tipa Curtiss.

Angleška letala so znova letela nad Barco in Benghazijem in so bombardirala nekatere kolonialne vasi v Cirenaiki, ne da bi povzročila žrtve. Naša zračna obramba je sestrelila dve letali. Celotna posadka angleškega bombnika, sestojela iz častnika in pet podčastnikov, je bila ujeta.

Preteklo noč so sovražna letala v zaporednih valovih napadla mesto Palermo. Med civilnim prebivalstvom je 16 mrtvih in 25 ranjenih. Škoda ni posebno velika.

Eno sovražno letalo, ki je bilo zadeto od protiletalske obrambe, se je v plamenih zrušilo v morje.

V Vzhodni Afriki sovražno letalstvo še dalje napada naše zdravstvene ustanove. V nizkem poletu je bila napadena glavna bolnišnica v Gondarju, ki sestoji iz več paviljonov, ki stoje na samotnem kraju in so popolnoma vidno označeni s rdečim križem. Obžalovati je enega mrtvega in 15 ranjenih med zdravniki in bolniki.

Pri Uolehefitu je bil sovražni napadalni poizkus preprečen s takojšnjim našim protinapadom. Močan oddelk naših nacionalnih in kolonialnih čet od kulvabertske posadke pod poveljstvom podpolkovnika Avgusta Ugolinija je izvedel drsen napad na sovražno postojanko v gorovju Dengel. Sovražnik je bil presenečen in po kratkem boju pogin s svojih utrjenih postojank. Pustil je kakih 100 mrtvih, zajeli pa smo obilno orožja, streliva in raznega materiala ter živeža. Naše nacionalne čete in domačinske Askarije preveva najboljši napadalni duh.

Angleške izmišljotine o potopitvi Italijanske podmornice

Rim, 9. sept. s. Angleška agencija Reuter je objavila, da je angleška križarka »Hermione« presekala in potopila neko italijansko podmornico, iz katere se noben član posadke ni mogel rešiti. Italijanska in nemška vlada sta prekontrolirali vse možnosti in sedaj odločno zanikujeta to poročilo. Če je britanska križarka »Hermione« zares presekala in potopila podmornico, potem je brez dvoma šlo za trčenje med britansko ladjo in britansko podmornico.

Italijansko-hrvaška uprava na jadranskem pasu od Ogulina do Mostarja

Vse vojaške sile na tem področju so podrejene poveljujočemu generalu II. italijanske armade

Zagreb, 9. sept. s. Uradno sporočilo pravi, da je z večerajšnjim dnem stopila v veljavo na podlagi sporazuma med vlado kraljevine Italije in vlado neodvisne hrvaške države posebne vrste uprava v jadranskem pasu in sicer od Ogulina do Mostarja. Ta skupni nastop naj bi onemogočil sleherni možnost nenadnega napada z morja ali pa napade četnikov. Načelnik te uprave je poveljnik II. italijanske armade general Ambrosio, katerega je za vodstvo civilne uprave kot upravni hrvaški komisar dodeljen minister dr. Andrej Ka-

žič. Iz taktičnih ozirih, pravi dalje uradno sporočilo, bodo vse oborožene sile na tem odseku, pod poveljstvom generala Ambrosia. General Ambrosio je včeraj naslovil na prebivalstvo razglas in ga povabil, naj v 48 urah prijavi sleherni zalogo orožja. Pomet na tem ozemlju bo za nekaj časa omejen. Odloke o teh omejitvah bodo po medsebojnem sporazumu izdajale italijanske in hrvaške oblasti. Vsi ti ukrepi imajo začasen značaj in so bili uvedeni zavoljo vojnega stanja.

Britanski letalski napad na Berlin je spričo odlične morale prebivalstva zgrešil svoj cilj

Berlin, 9. sept. s. Včerajšnji večerni listi razpravljajo o zločinskem napadu britanskih bombnikov, ki so se znova izkazali v napadih na stanovanjske dele nemške prestolnice in poudarjajo vzgledno disciplino, ki jo je v tem primeru pokazalo nemško civilno prebivalstvo. Brez sleherne napake sta dovršena delovala služba za civilno za-

ščito in zdravniška služba, ki sta v vsakem pogledu omili in preprečili škodo, ki bi ob takšnem napadu lahko nastala. Vsi večerniki dalje poudarjajo visoko moralno berlinskega prebivalstva, ki se je popolnoma mirno brez ozira na dogodke sredi noči, naslednje jutro lotilo svojih rednih opravil. Listi zaključujejo takole: »Če Angleži mislijo, da bodo s svojimi napadi ustrašovali nemško ljudstvo, se strahotno motijo, kajti takšne brezupne ustrašovalne akcije ne bodo pri Nemcih nikdar dosegle želene uspeha.

Berlin, 9. sept. s. DNB poroča, da so v noči od nedelje na ponedeljek britanska letala brez večjih rezultatov napadala zahodno in severozahodno Nemčijo. En oddelk britanskega letalstva se je približal tudi Berlinu, toda le majhno število letal je moglo skozi zaporni ogenj protiletalskega topništva. Angleži so zmletali več rušilnih in zažigalnih bomb na stanovanjske dele mesta in so povzročili več smrtnih žrtv med civilnim prebivalstvom. Nobena škoda pa ni bila storjena vojaškim objektom ali pa objektom, ki so vojno gospodarskega pomena. Kakor poročajo, sta protiletalsko topništvo in nočno lovstvo zbita devet britanskih letal, ki so napadla nemško prestolnico.

Angleške bombe na bolnišnico v Gondarju

Nov zločin angleškega letalstva, ki zametava vse človečanske obzire

Gondar, 9. sept. s. Glavna bolnišnica v Gondarju, katero so bombardirala britanska letala in povzročila smrt enega ranjenca in ranila 17 zdravnikov in okrevajočih vojakov, je bila vidno označena z znaki Rdečega križa in zato ni bila noben objekt vojaškega značaja. Po sto in sto poletih sovražnikovega letalstva nad gondarskim področjem, se lahko trdi, da je sovražnik poznal do najmanjših podrobnosti to pokrajino in je zato izključna možnost pomote in zato tudi ni opravičila za premoščen napad na bolnišnico. Ta napad je imel očitno edini namen ustraševati italijansko

posadko in uničiti moralno branilcev, ki drže svoje postojanke navzlic številni nadmoči sovražnika. Ta dogodek potrjuje, da Britanci brezobzirno uničujejo sanitetne ustanove in da so tako delali tudi na drugih delih bojišča in zametavali vse mednarodne dogovore in vsa človečanska načela. To dejstvo je znova potrdilo brezobzirnost in nemoralnost sovražnika in neprestano ponavljanje podobnih dogodkov bo terjalo pravičen obračun, ki naj prisili sovražnika, da se bo naučil bolj človečanskih načinov vojskovanja.

Anglikanci so v nedeljo molili tudi za zmago boljševiškega orožja

Rim, 9. sept. s. Britansko časopisje je poročalo o velikih javnih molitvah in svečanih verskih ceremonijah v vsej Angliji, ki naj bi priklicale božji blagoslov na orožje Velike Britanije. V skladu z odločbami, ki jih je angleška vlada dostavila anglikanski cerkvi, se je omenjalo v teh molitvah tudi sovjetsko orožje zraven britanskega orožja in sicer med tistimi civiliziranimi narodi, ki se bojujejo za zmago krščanske morale, krščanskega izročila in kršč. miselnosti. V Canterburyju je bila slovesnost posebno veličastna. Stalinovo ime je bilo navedeno zraven imena angleškega kralja med začetniki civiliziranega sveta. Znani nadškof je prebral pastirsko pismo in blagoslovil v boljševiški vojski tisto vojsko, ki naj bi se borila za dobro in proti zlu. Vse to se je dogodilo na ukaz predsednika vlade Churchilla. List »Goetheborg Morgenpost« objavlja iz Londona poročilo, da je v Leicesteru prebivalstvo organiziralo protestno demonstracijo proti temu, da bi boljševizem spravljali v zvezo s krščanskimi silami. Kakor poroča ta švedski list, se je demonstracij udeležilo okrog 10.000 ljudi. Angleška policija je obkolila sedež verske organizacije, ki je organizirala protestno zborovanje, ter razpršila vse demonstrante. Demonstracija v Leicesteru pa ni edini značilni znak ljudskega razpoloženja navzile temu, da sta se cerkvenih opravil udeležila kralj in kraljica in navzile vsemu veličastju in razkošju, ki je prišlo pri tej priliki do izraza. Verno ljudstvo ni moglo pozabiti tega, da sta bila pri molitvah omenjena tudi Stalin in vojska maršala Vorosilova.

Nemški letalski napadi na britansko trgovsko brodovje v Evropi in Afriki

Berlin, 9. sept. DNB poroča, da je 7. in 8. septembra nemško letalstvo potopilo na Bližnjem Vzhodu za 25.000 ton britanskega trgovskega brodovja, ki je plulo po Sueskem zalivu. Gre za štiri prevozne tovorne ladje, ki so vozile dragocen vojni material. Dve drugi ladji sta bili poskodovani in sicer en trgovski parnik z 10.000 tonami in eden s 1500 tonami. V noči od 6. na 7. september je bilo znova bombardirano letališče Abu Sueir ob Sueskem prekopu. Bombe so zanele številne požare v skladiščih in oskrbovališčih, v skladiščih streliva in v popravilnicah motorjev. Ogenj so letalske

posadke videle še iz velike daljave. Nemška letala so dalje silovito bombardirala zbiranje britanskega vojnega materiala, ki v glavnem leži v skladiščih vzhodno od pristanišča Ferone v severni Afriki. V isti noči je nemško letalstvo vzelo na piko tudi pas pri Sidi Baraniju in aleksandrijsko pristanišče ter je bombardiralo vojne objekte in povzročilo veliko škodo. V trgovskem pristanišču Aleksandrije je nastal ogrožen požar v skladiščih goriva. Istočasno je bila zadeta neka britanska trgovska ladja, ki je plula proti ustju Sueskega prekopa. Neka težka bomba je poškodovala še nek drug parnik

Pobožnosti na Rakovniku

Ljubljana, 9. septembra. Kakor smo že včeraj poročali, so bile tudi letni na Marijin praznik rojstva Device Marije, na Rakovniku, tej priljubljeni romarski božji poti, ves dan velike slovesnosti in pobožnosti, namenjene predvsem obletnici posvetitve cerkve, ki jo na Rakovniku na ta dan slave vsako leto, letos pa še posebej združeno s prošnjami za mir.

Letos je prišlo zelo mnogo ljudi z Dolenjske in Notranjske, tudi domačinov je bilo precej. Vso noč od nedelje na praznik je bila cerkev polna ljudi, ki so vsi noč molili in peli, posebne molitve od 11 do 12 pa so bile posvečene prošnjam za mir. Sv. maše so se včeraj začele že ob pol petih, ob 10 pa je imel kanonik g. Volk slovesno službo božjo, prav tako ob veliki udeležbi ljudstva. Ob 2 popoldne je bila otroška ura. Kljub temu, da je silen naliiv preprečil številnim otrokom prihod iz Ljubljane v cerkev, vendar se je zbralo dovolj

otrok, ki so lepo molili za mir, hkrati pa tudi vneto peli. Ob pol 4 popoldne pa je bila zopet cerkvena slovesnost za odrasle, ki so ponovno napolnili cerkev. Tudi letos je torej romarska slovesnost na Rakovniku v celoti uspela.

Planina – naš najmočnejši lahkoatletski klub

V prvenstvenem tekmovanju moštev je z 232 točkami zmagala nad Ilirijo (149) in Elanom (10 točk)

Ker je ves dan deževalo in je bilo na mitingu samem igrišče popolnoma razmočeno, so rezultati, posebno na kratke proge, slabši, kakor bi lahko bili. To velja predvsem za tek na 100 m, kjer bi Sušteršič najbrže pretekel progo z 11 sekundami, ter za tek na 110 m na zapreke, kjer bi se Lončarič prav tako zelo približal slov. rekordu. Zalet pri troskoku pa je bil že včeraj ob lepem vremenu slab.

Miting se je začel z malo zamudo zaradi dežja ter v splošnem ni bil na isti višini, kakor prejšnji dan.

Na 1500 m je z lahkoto zmagal Košir. Poskušal je sicer svojemu klubskega tovariša pomagati do boljšega mesta, mu pa ni uspelo, ker je Megušar dober. Prvi je tekel samo za mesto.

1. Košir P 4:20,6, Megušar I 4:21,0, 3. Kien P 4:21,6.

Planina 13, Ilirija 8.

110 m zapreke: zmagal je sigurno Lončarič pred dobrim Jagrom, ki je presenetil na tej progi.

1. Lončarič P 17,8, 2. Jager I 18,7, 3. Lužnik P 20,6.

Planina 15, Ilirija 5.

Skok ob palci: Na tem mitingu bolj slaba disciplina. Plasilara sta se samo dva skakačala.

1. Pribovšek I 3 m, 2. Kiesel E 2,75.

Ilirija 6, Elan 5.

Met kopja: Kranerju se je zopet posrečilo premagati klubskega tovariša Riglerja, ki ima edini letos rezultat čez 50 m. Rezultati so srednji.

1. Kraner P 48,30, 2. Rigler P 45,86, 3. Sodnik I 44,08.

Planina 11, Ilirija 6, Elan 4.

100 m: Pričakovali smo hujši boj za prvo mesto, pa je z lahkoto zmagal Sušteršič. Ob lepšem vremenu bi bil njegov rezultat odličnejši. Izgleda, da je absolutno najboljši na tej progi v Ljubljani in menda ne bo uspelo Račiču, da bi mu to prvenstvo odvzel.

1. Sušteršič P 11,4, 2. Lužický P 12, 3. Bratovž P 12,1.

Planina 16, Ilirija 5.

Met diska: Tu se ni toliko poznal vpliv dežja, zato so rezultati proti ostalim mitingom še dobri. Zmagal je rutinirani Stepišnik.

1. Stepišnik I 37,37, 2. Dobovšek I 35,05, 3. Merala P 34,89.

400 m: Postavljen je letošnji najboljši čas na tej progi. Oberšek je sigurno zmagal.

1. Oberšek I 52,9, 2. Skušek P 54,4, 3. Pleničar I 55.

Planina 8, Ilirija 10.

Troskok: Premoč Planine je prišla tu do izraza. Dala je pet finalistov, med katere se je na peto mesto vrnil edini Ilirijan Pribovšek.

1. Nabernik P 12,72, 2. Smolej P 12,73, 3. Lončarič P 12,32.

Planina 19, Ilirija 2.

Sledil je učinkovit zaključek s štafeto 4 x 400 m. Planina je postavila tri in Ilirija tri, tako, da so bile vse proge zasedene. Prva štafeta Planine je takoj prešla v vodstvo in zmagala z naskokom 15 metrov pred Ilirijani. Pravo presenečenje je pa preskrbela tretja štafeta Planine, ki je bila sestavljena po volji trenerja in usmiljenja za zadnji dve piki iz dveh dolgoprogašev, enega zaprekaša in skakača. Kljub še tako burni postavi je bila tretja.

1. Planina I. (Mravlje, Gabršek drugi najh. čas v štafeti, Skušek, Košir najb. čas) 3:39, 1. Ilirija I. (Pohar, Pleničar, Vilar, Oberšek) 3:41, 3. Planina III. (Zupan, Kien, Lončarič, Nabernik II.) 3:52.

Po teh disciplinah je bila razdelitev nagrad, kar se je pri nas prvič zgodilo, da so dobili atleti kar na igrišču plakete.

Ustaško gibanje šteje 250.000 članov. Hrvaški tehnik »Novi red« je te dni prinesel zanimiv članek, v katerem pravi, da šteje zdaj ustaško gibanje 250.000 članov. To število je — pripominja omenjeni list — precej veliko za hrvaške razmere, zlasti še, če se upošteva dejstvo, da je izbira ustaškega članstva zelo stroga.

S Hrvaškega

Železničarji ne smejo piti alkoholnih pijač. Po zadnji okrožnici, ki jo je izdalo ravateljstvo hrvaških državnih železnic, železničarji, če so v službi, ne smejo uživati alkoholnih pijač. Pa tudi takrat, kadar niso v službi, se ne smejo napiti. Kdor se bo nad tem pregrešil, bo izgubil službo.

Nemško vojno poročilo

Hilferjev glavni stan, 8. septembra. Finske čete, ki napadajo vzhodno od Ladoškega jezera, so dosegle Svir.

V boju proti Britaniji so močni letalski oddelki preteklo noč bombardirali s težkimi in najtežjimi bombami vojaške naprave ob Tyni in Humberju, kakor tudi pristanišča na britanski vzhodni obali in letališča. Uspeh so označevali požari in eksplozije. Hitri čolni so napadli pred britansko obalo močno zavarovano spremeljavo in potopili pet oboroženih trgovskih ladij s skupno 30.000 tonami. Letalstvo je včeraj in ponoči pred britanski vzhodno obalo in pri Faroerskih otokih potopilo tri trgovske ladje z 12.000 tonami. Nad Kanalom je britansko letalstvo podnevi v zračnih bojih zblo pet lovcev in tri bombnike. Ob norveški in nizozemski obali sta bila sestreljena dva britanska bombnika.

Britanska letala so preteklo noč letela nad severno in zapadno Nemčijo in nad prostorom pri Berlinu. Močna obramba je preprečila, da se sovražni napad na glavno mesto ni mogel prav razviti.

Novice iz Države

Film o sestanku Duceja in Führerja na vzhodnem bojišču. Včeraj so v tržaškem kinu »Excel« prvič predvajali dokumentarni film o sestanku Duceja in Führerja na vzhodnem bojišču. Da je za ta veleznanimi film vladalo izredno veliko zanimanje, je v polni meri dokazala obilna udeležba.

Praznik grozdja po vsej Italiji. Predsedništvo ministrskega sveta je dovolilo, da se letos po vsej Italiji obhaja »12. narodni praznik grozdja«. Slovesnosti bodo imele tradicionalni in narodni značaj in naj bi služile v propagandne namene. Prirejane bodo na način, ki bo čimbolj učinkovit, a bo vseeno v skladu s sedanjim vojnim stanjem. Namen tega svojevrstnega praznika je zlasti ta, da se poveča zanimanje in tako tudi potrošnja lepega domačega namiznega grozdja.

Iz posnetega mleka je prepovedano izdelovati sir. Urad za nadzorstvo nad sirom poroča, da je prepovedano izdelovati sir iz popolnoma posnetega mleka, t. j. izdelovati nemastni sir. Sirarne, ki zaradi pomanjkljivosti tehničnih priprav ali zaradi prevelike oddaljenosti od mest ne morejo siriti, se morajo obrniti a posebno prošnjo na pristojni tehnični oddelke Ura za nadzorstvo nad sirom za potrebno dovoljenje. Tisti, ki bodo na podlagi posebnega dovoljenja izjemoma smeli izdelovati nemastni sir, pa bodo prodajo takšnega sira morali prijaviti Ura za nadzorstvo nad sirom.

Radijska razstava v Milanu. Od preteklo sobote dalje je v Milanu odprta XIII. narodna radijska razstava, ki je letos zaradi izrednih vojnih razmer še prav posebno zanimiva. Odprli so jo v navzočnosti prometnega ministra Ekse, Host-Venturija, zastopnikov krajevnih oblasti in številnih tehniških strokovnjakov. Odprta bo do 14. septembra in se na njej lahko vsi prepričajo, da sedanja vojna razvoja italijanske radijske industrije ni prav nič škodovala. Nasprotniki Italije bi kaj radi dopovedali svetu, da je vojna tudi na tem polju v Italiji zavrta delo. Toda to ni res, saj o tem govore številni najodobnejše zgrajeni sprejemni in oddajni radijski aparati kakor tudi televizijski aparati, ki jih na milanski razstavi letos razkazujejo.

Na dan poroke svojega sina je poklonil milijon lir v socialne namene. Znani senator Puricelli, predsednik nevrološkega zavoda »Viktor Emanuel III.« je ob priliki poroke svojega sina Franca v imenu in v spomin na svojo soprogo daroval vsoto milijon lir za ustanovitve nevrokirurškega oddelka in otroškega oddelka za nevropsihiatrijo.

Domovina lipčancev na kvarnerskem otoku Lošinju. V zanimivem članku, ki je te dni izšel v italijanski reviji »Scena Illustrata« bemo pod naslovom »Lipčanci« naslednjo presenetljivo novico o teh slovitih konjih: »Lipčancev dolguje svoj sloves vzrejevališču, ki je od leta 1580 imelo svoj sedež na otoku Lošinju v Kvarneru, in sicer po zaslugi nadvojvoda Karla, tretjega sina cesarja Ferdinanda I. Otok je bogat na pašnikih, ki so kaj pripravi za konjerejo in so zato tu stoletja gojili konje...« Otok Lošinj poznamo kot domovino pogumnih jadranskih pomorščakov, zdaj pa smo prvič slišali, da je to tudi prvotna domovina slovitih lipčancev.

Osem sinov in 47 vnukov. Zavidanja vredno število vnukov ima neki Giuseppe Porchetto, doma nekje v Liguriji. Star je danes že 91 let in jih še kaj krepko prenaša. Vnukov ima zdaj nič manj kot 47, kar je vsekakor rekord, ki ga ni kar tako lahko prekositi. Porchetto je imel osem otrok, štiri sinove in prav toliko hčera, ki so zdaj razveselili svojega svivolasega očeta s 47 vnuki.

Širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

J. N. VOLKHAMER

OSOJANI

ZGODOVINSKI ROMAN

»Na zdravje naši brdki gostiteljici in njenemu sinčku!«
To pot trobentači niso zaklesnili, veselo in na vso sapo so jo ubrali...

Ko so končali z napitnicami, so prešli v pogovor.

»Kako gre tvoji hčerki Luiwirdi v šentjurju? Ali je že dolgo nisi videla?« je vprašala gospa Berthilda nasproti njej sedečo Khevenhüllerico.

»Dobro ji gre. Spomladaj sem jo obiskala. Zelo vesela je bila in zadovoljna, kar je lahko,« je odgovorila Khevenhüllerica in še pripovedovala, kako bogata ustanova je šentjurjski samostan, kako je v njem vse čedno in udobno, da imajo v vrtu kopališče in veliko senčnico, v kateri mnogokrat sede vse skupaj in delajo, lepe drevede, po katerih se v vročih urah lahko sprehajajo, in da je vse tako tiho in dobro zavarovano. »Res, Božji mir« bi se moral imenovati ta samostan,« je nadaljevala in menila, da se ji čudno zdi, ker je patron nun sam vojščak svetj Jurij.

»Dovolite, spoštovana gospa,« se je vmešal v pogovor Hardekar, »prav nune, ki se ne morejo same braniti, potrebujejo hrabrega vojščaka za patrona. Nemara je prav zaradi tega dal zidati grof Otvin samostansko cerkev v čast Bogu in svetemu Juriju.«

»Torej mislite tudi vi, gospod Hardekar, da je ustanovil grof Otvin samostan v šentjurju? Tudi jaz nisem nikdar drugače slišala in gora na desni strani samostana se imenuje Otvinovec.

Ko pa sem pred nekaj meseci obiskala v samostanu svojo hčerko, so mi pokazali neko pismo s pečatom salzburskega nadškofa. V tem pismu se bere, da je dala sezidati cerkev in ustanovila samostan grofica gospa Vihburga. Jaz zdaj res ne vem, kdo je ustanovitelj. Mogoče bi nam mogel gospod opat kaj več povedati?«

Opat je menil, da bo pater Ecelin vedel največ o zgodovini šentjurjskega samostana, ker je še poznal grofico Vihburgo.

Vsi bi radi slišali zgodbo o ustanovitvi samostana, zato jim je stari pater ustregel.

»Da, marsikaj vam lahko povem, ker je bil moj oče hlevar pri grofu Otvinu, moja sestra pa strežnica grofice Vihburge v njenih zadnjih letih. Gospod Otvin, dvorni grof na Koroškem in grof goriški, je imel velika posestva v najrazličnejših koncih in krajih dežele, a od svoje prve žene le tri hčere, iz drugega zakona z gospo Vihburgo, grofici Šponheimsko, pa nobenega otroka. Pomislil je, v kako težkem položaju je marsikateri mešanec in plemič, ki nima velikega premoženja, a ima dosti sinov in še hčera, katerih ne more dobro poročiti, in še, kako je potem neporočenim težko v življenju in kaka žalostna starost jih čaka. Povsod, tudi v bogatih hišah, je vedel, da so hčere, ki ne marajo za zakonski stan in se rajši umaknejo pred svetnimi skrbmi in nemiri v tihi samostan. Sklenil je torej ustanoviti in zidati nunski samostan. Najprimernejši kraj zanj se mu je zdel otok na Dolgem jezernu, do katerega vodi s suhega le ozka pot. Dela se je lotil z veliko vnemo, medtem ko je gospa Vihburga živela z njegovimi hčerkami v Gorici. Tedaj se je leta 976. — osemdeset let je tega — uprl bavarski vojvoda Hecilo cesarju Ottonu II. Naš vojvoda Henrik, imenovan Mali, se je pridružil uporniku in je, Bog ve s kakšnimi obljubami, pridobil tudi dobrega grofa Otvina zoper cesarja. Samostan in cerkev sta bila dozidana, a še ne posvečena, in tudi ustanovna listina ni bila še napisana. Ker je vojvoda priganjal, je Otvin odšel v boj z upanjem, da bo v šentjurju z velikimi slovesnostmi vse dovršil, ko se vrne. Vsako slabo dejanje prinese slabo plačilo, najslabše pa upor.

Celo dolgo leto so trpeli dežela in ljudje zaradi krvavih bojev, a končno so bili uporniki pri Pasavi premagani in naš vojvoda je bil odstavljen in pregnan v Trier. Na priprošnjo novega vojvode Otona iz Frankov, ki se je hrabro boril na cesarski strani, so bili vsi drugi uporni vazali pomiloščeni. Otvin je odpustil vse vojščake, kolikor mu jih je še ostalo, in se vrnil samo z mojim očetom na Koroško. Najprej je hotel videti, ali je njegov ljubi šentjurj med boji, ki so divjali v deželi, kaj trpel. Našel je vse razrušeno in ljudi, ki jih je bil pustil za obrambo, pomorjene. Gledal je razvaline, gledal proti nebu — je večkrat pripovedoval moj oče — in solze so mu privrele iz oči. Dolgo ni nič spregovoril, potem pa se je bil ob prsi, da je kar odmevalo, se pognal v sedlo in oddiral naravnost v šentvid, kjer je dal pred mnogimi pričami napraviti železna pisma, župnik pa mu je napisal še drobno pisemce za gospo Vihburgo, kakor mu je narekoval. S temi pismi je odposlal mojega očeta v Gorico. Od te ure in še dolgo po njegovi smrti ni nihče nič več izvedel o gospodu Otvinu.«

Pater se je oddahnil.

Vsi so še napeto čakali, kaj jim še pove, Khevenhüllerica pa je šepnila Kolničarici, da je radovedna, kakšno je bilo pisemce, ki ga je poslal Otvin gospe Vihburgi.

Pater je ujel njeno radovednost in je povzel:

»Kako se je glasilo pisemce gospe grofici, bi radi vedeli? Tudi to vem. Od besede do besede vam ga povem, poslušajte!«
Vsi so prislunili in pater je obnavljal pismo, kakor bi bral: »Preljubi Vihburga! Naš hlevar Ti pove, kako je zdaj v šentjurju. Bog me je kaznoval. Ničurnost me je premočila, da sem opustil nedokončano delo, ki sem ga začel Bogu v čast, kar je bil greh, ki sem ga povečal še z zločinom, da sem obrnil meč proti svojemu cesarju in gospodu. Prevzel sem se bil, zdaj pa hočem postati ponižen. S pismi, na katerih je moj pečat in Ti jih obenem pošiljam, sem prepisal polovico vsega mojega premoženja in imetja Tebi, polovico pa svojim hčerkam. Pred božjim stolom se bomo nekoč spet videli.«

Odsvojitve in izvoz dragih kovin in draguljev – prepovedana

Viktor Emanuel III.,
po milosti božji in narodni volji
Kralj Italije in Albanije, Cesar Abesinije
na podlagi prvega odstavka člena 18. zakona
z dne 19. januarja 1939-XVII, št. 129,
smatrajoč za nujno in absolutno potrebno od-
rediti zaradi vojne,
po zaslusku Ministrskega sveta,
na predlog ministra za korporacije sporazum-
no ministri za zunanje posle, za notranje posle,
za Italijansko Afriko, za pravosodje, za finance
in za izmenjavo valute,

Smo sklenili in odločamo:
Člen 1. Kupoprodaja in vobče vsakršna od-
svojitev platine, zlata, srebra, biserov in dragih
kamnov kakor tudi izdelkov, vsebujočih tudi le
deloma te snovi, se prepovedujeta. Prepoveduje
se tudi izvoz navedenih predmetov brez dovolitve
ministrstva za izmenjavo in valute.
Določbe člena 6., prvega odstavka, zakona z
dne 14. novembra 1935-XIV, št. 1935, ostanejo v
veljavi.

Člen 2. Kdor koli prekrši prepoved iz prvega
odstavka prednjega člena, se kaznuje z ječo od
dveh do desetih let in v denarju od 5000 do
50.000 lir.

Če se stori kaznivo dejanje pri izvrševanju
trgovine ali obrta ali poklica, je kazen ječa od
treh do petnajstih let in v denarju od 10.000 do
100.000 lir.

Vselej se odredi tudi zaplemba po določbah
člena 240. kazenskega zakona. Zaplemba je ob-
vezna tudi v primerih iz prvega odstavka ome-
njenega člena.

Za sojenje kaznivih dejanj iz tega člena so
pristojna sodišča tudi v primerih iz drugega od-
stavka.
Člen 3. Kdor ima v čl. 1. navedene predmete
zaradi izvrševanja svoje trgovinske, obrtne ali po-
klicne delavnosti, mora napraviti o njih inventar
in ga predložiti v dveh primerkih v petih dneh,
ko stopi ta ukaz v veljavo, krajevemu policijs-
skemu oblastvu, ki sme odrediti, da prisostvuje
sestavitvi inventarja njegov pooblaščenec.

Kvestor lahko podaljša rok za predložitev in-
ventarja in lahko tudi odredi, da se zaradi za-
gotovitve upoštevanja v členu 1. izrečene prepo-
vedi prostori, ki se uporabljajo za trgovino s pred-
meti, navedenimi v omenjenem členu, začasno za-
prejo.

Člen 4. Kdor ne predloži inventarja v pred-
pisanem ali podaljšanem roku, se kaznuje z za-
porom od treh mesecev do treh let in v denarju
od 1000 do 30.000 lir.

Kdor predloži v celoti ali delno neresničen
inventar, se kaznuje z ječo od šestih mesecev do
šestih let in v denarju od 5000 do 50.000 lir.

Če se stori dejanje iz drugega odstavka iz
malomarnosti, je kazen zanje v denarju od 500
do 20.000 lir.

Člen 5. S kraljevo uredbo, ki se izda po do-
ločbah člena 3., št. 1, zakona z dne 31. januarja
1926-IV, št. 100, na predlog ministra za korpo-
racije sporazumno z ministri za zunanje posle, za
notranje posle, za Italijansko Afriko, za pravo-
sodje, za finance in za izmenjavo in valute, se
predpišejo dopolnilna določila k temu ukazu.

Z isto odredbo se smejo tudi določiti izjeme
od prepovedi iz člena 1. in ustrezni pogoji in na-
čin izvrševanja.

Člen 6. Ta ukaz stopi v Kraljevini v veljavo
na dan po dnevu njegove objave v Uradnem listu.
Ukaz se uporablja tudi:

a) na ozemlju, pripojenem Kraljevini na pod-
stavi kraljevih ukazov z dne 3. maja 1941-XIX,
št. 291, in z dne 18. maja 1941-XIX, št. 452, in
stopi za Ljubljansko pokrajino v veljavo na dan
objave v Službenem listu za to pokrajino, za po-
krajino Zader, Split in Kotor na dan objave v
Službenem listu dalmatinske vlade, za ozemlja
priključena Kvarnerski pokrajini pa na dan, ki
se določi v odredbi, izdani po reškem prefektu
glede objave tega ukaza;

b) na Italijanske otoke v Egejskem morju in
stopi v veljavo na dan objave v Uradnem listu za
te otoke;

c) na Libijo, včevši ozemlje Libijske Sahare
in stopi v veljavo na dan objave v Službenem li-
stu libijske vlade.

Člen 7. Ta ukaz se mora predložiti zakon-
odajnim skupščinam zaradi zakonitve in je mi-
nister za korporacije pooblaščen, da predloži za-
devni osnutek.

Odredimo, da se ta ukaz, opremljen z držav-
nim pečatom, uvrsti v Uradno zbirko zakonov in
uredb kraljevine Italije in ukazujemo vsakomur,
da se po njem ravna in skrbi za njegovo izvrše-
vanje.

Dano v Rimu dne 3. septembra 1941-XIX.

VIKTOR EMANUEL

Mussolini

Ricci, Ciano, Teruzzi, Grandi, Di Revel, Riccardi.

Videl varuh pečata: Grandi.

Vpisano pri Vrhovnem računskem dvoru dne

3. septembra 1941-XIX.

Vladne naredbe, reg. št. 437, list 5 – Man-

cini.

Ta kraljevi ukaz je bil objavljen v Uradnem

listu kraljevine Italije z dne 3. septem. 1941-XIX.

Zvišanje honorarja strokovnih učiteljev na nadaljevalnih šolah

Ljubljana, 8. sept.

V eni zadnjih številčk smo že poročali, o čem
je razpravljala strokovna nadzorna komisija. Med
najvažnejšimi točkami se je bilo tudi
vprašanje zvišanja honorarja za učitelje, ki na
teh šolah poučujejo.

Upraviteljstvo strokovno nadaljevalne šole za
stavbe obrti je predložilo magistratu prošnjo, v
kateri prosijo, naj se izenačijo honorarji učiteljev
s tistimi honorarji, ki jih prejema učne moči
s fakultetno izobrazbo, ali pa meščanskošolski uči-
telji. Honorar naj se izenači na 25 lir za učno
uro. K temu predlogu je imel zastopnik Visokega
komisariata pomisleke, ko je dejal, da čl. 53 ure-
be o strokovnih šolah predpisuje honorarje za
učitelje na strok. šolah po njihovi strokovni iz-
obrazbi.

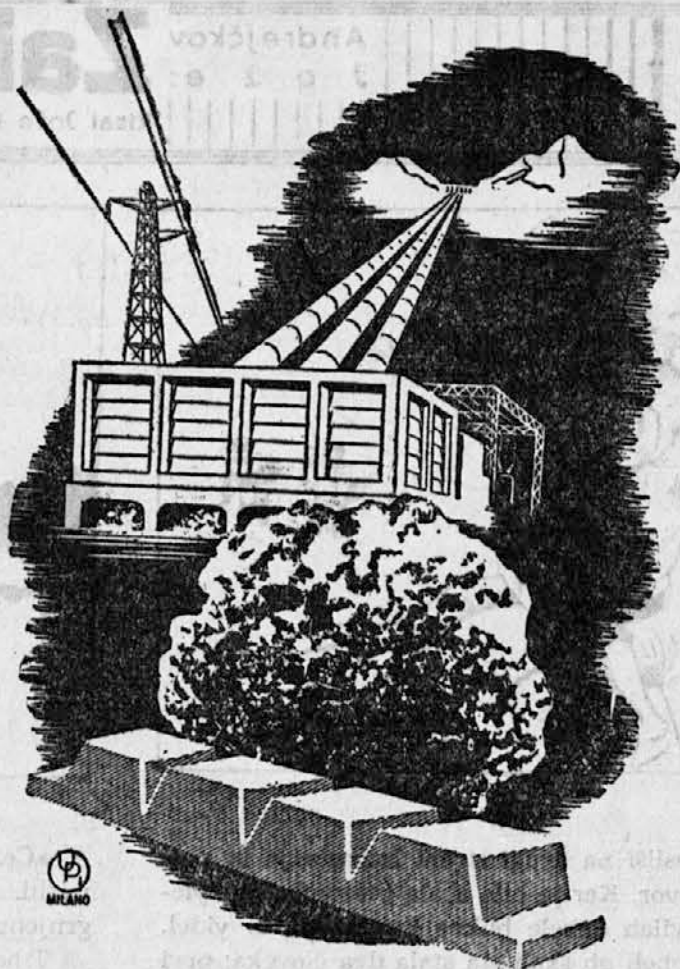
V razpravo so posegli številni prisotni, konč-
no pa so sklenili, naj se zadeva, kar se hono-
rarja učiteljev tiče, s priporočilom za povišanje
poslje in odstopi Visokemu komisariatu v pri-
stojno poslovanje in odločitev.

Metlika

Ogenj v Lokvici. V četrtek zjutraj je nastal
ogenj v vasi Lokvici. Gorelo je pri pos. Kraševcu
p. d. Šukljuetu. Ogenj je izbruhnil na podu, ki je
pogorel do tal, prav tako tudi kozolec in pod
sosedo Zajca. Pogorelo je veliko krme, orodja in
strojev, ves žitni pridelek. Ker se je ogenj hitro
razbrazil, ni bilo mogoče ničesar rešiti iz go-
relih poslopij. Požar so vili gasilci mogli le ome-
jiti, da se ni razširil še naprej po vasi. Domača
in sosedne gasilske čete so bile takoj na kraju
požara. Posednika trpita veliko škodo, ker sta
bila zavarovana za nizko vsoto.

EIAR – Radio Ljubljana

Torek, 9. septembra. Ob 7.30 Vestij v sloven-
ščini – 7.45 Slovenska glasba – 8 V odmoru
napoved časa – 8.15 Vestij v italijanski –
12.30 Vestij v slovenščini – 12.45 Simfonična
glasba – 13 Napoved časa, vesti v italijanski –
13.15 Uradno poročilo Glavnega stana Obo-
roženih Sil v slovenščini – 13.17 Orkester pod
vodstvom mojstra Angelinija – 14 Vestij v ita-
lijanski – 14.15 Radijski orkester pod vo-
dstvom mojstra Marija Šijanica: Operna
glasba – 14.45 Vestij v slovenščini – 17.15 Pre-
nos iz velike avle vseučilišča v Sieni: koncert
v spomin Antonija Vivaldija – 19.30 Vestij
v slovenščini – 19.45 Raznovrstna glasba – 20
Napoved časa, vesti v italijanski – 20.20 Po-
jasnila k dnevnim dogodkom v slovenščini –
20.30 Lirska sezona EIAR-ja: Strauss »Salome«
– 22.10 Predavanje v slovenščini – 22.20 Glas-
bene točke za orkester pod vodstvom mojstra
Petralije – 22.45 Vestij v slovenščini.

Contro le egemonie metalliche

L'alluminio è metallo
italianissimo dato dalla
bauxite del nostro
suolo e dal carbone
bianco delle nostre
montagne. Le grandi
tappe segnate dalla
produzione annuale
- nell'era fascista - sono
la più fulgida prova
delle possibilità tec-
niche e delle vaste
applicazioni di questo
metallo tutto nostro.

Per ogni uso una lega adatta

Proti hegemoniji kovin

Aluminij je prisna ita-
lijanska kovina, ki jo
daje bauxit naših tal
in beli premog naših
gorâ. Velike etape, ki
jih - v dobi fašizma -
zaznamuje letna pro-
izvodnja, so najsijaj-
nejši dokaz tehniških
možnosti in obsežnih
načinov uporabe te
čisto naše kovine.

Za vsako potrebo primerna
spojina

Alluminio-Aluminij

METALLO DEL DOMINIO-GOSPODUJOČA KOVINA

E' COMPLETAMENTE ITALIANO-JE POPOLNOMA ITALIJANSKA

Igor Zagrebenj:

Zavetje v pečevju

Dali so si pred obešenega Grozda pri-
nesti mizo, štiri stole, liter vina in po-
tem so pod njim kartali.

Cez noč pa je zmanjkalo enega od
njih. Drugi so bili ljudi kakor živino,
da bi zvedeli, kje je, pa niso nič opra-
vili. Kako pa naj bi tudi! Kdo le ve,
kateri ga je bil vzel na muho. Samo
eno je gotovo, da ga med živimi ni
bilo več.

Spet so odgnali v Glavnik uklenjenih
nekaj občanov z Globokega, iz Goljave
in iz Mrzlega dola.

Nekaj časa je bil mir.

Potem pa se je kar na lepem neko
noč na tisto streho, pod katero je spal
Danton, vsedel rdeči petelin. Zagorelo je
tako naglo, da je še sam Danton komaj
odnesel življenje.

Ustreljen je bil domači hlapec, ki je
bil že precej čez šestdeset let star, v
drugi hiši, ki je bila tudi zraven pa
sam stari, naglušni gospodar. Tudi njiho-
vih trupel niso pustili pokopati.

Ljudje so zdaj ponoči uhaľali v gore
in se niso več vračali, razen, kadar je
bila prav posebna tema in tako, da
si živa duša ni upala izpod strehe. Ta-
krat so prihajali za prav kratek čas, to-
liko, da so se oskrbeli z najpotrebnejšim.

Toneta zadnji čas skoraj nobeno noč
ni bilo v posteljo. Lizi in očetu je dejal,

da mu je prevroče, ko pa sta mu opore-
kala, da že ni prav nobene vročine, da
so noči celo že kar občutno mrzle, jima
ni odgovarjal. Preč se je obrnil in šel.
Opazila pa sta, da vsako noč pri hiši
kakšna reč zmanjka. Moke je bilo če-
dalje manj, mast je pobiral neznan tat,
šunke, klobase in jajca so šle, le kateri
dihur bi bil to kradel? Omenil je zdaj
to čudno stvar stari Vresk, Liza je kakš-
no jutro rekla Tonetu, naj se vendar že
pobriga, da bo prijel tatu. Ta se je pa
vselej samo nekam čudno nasmehnil in
se obrnil preč.

Kaj bi plašil brez potrebe ljudi zdaj,
ko vsi žive v dobri veri, da Francozov
ne bo v Senožet, ker bi bili že davno
prišli, če bi jim bilo kaj do tega. Lize ni
hotel plašiti zaradi otroka, ki bo prišel
kmalu, starega pa ne, ker je bil ves
nadložen in betežen. Peter in Burga,
oba rečna in šibka, mu kaj prida itak
ne bi mogla pomagati pri tistem, s čim-
mer se je zamujal noč za nočjo. Vendar
pa jim čisto le ni utegnili prikriti, kaj
počenja. Stari kakor Liza, oba sta slu-
tila, kaj dela in čemu in da je on tisti
tat, ki ponoči odnaša mast, moko in dru-
ga reči iz shrambe – rekel pa ni To-
netu nobeden nič.

Minilo je štirinajst dni. Francozov pa
še od nikoder ni bilo v Senožet na iz-
pregled, tako da so si nekateri najbolj

plašni, ki so že kmalu potem, ko so se
razvedele prve grozote iz Mrzlega dola,
z Globokega in iz Goljave, kar spet
upali iz gošče domov. Zdelo se je, da je
nevarnost minila in da Francozi v Se-
nožet še niti ne bodo, ker je toliko
stran od poti, pa še večina hiš je raz-
metana daleč vsakebi po vseh bregih
in graph. Tako so se tolažili in nazad-
nje so posebno zaupljivim začeli veri-
jeti skoraj da že tudi najbolj nejeverni.

Neko jutro pa je kar nenadoma ves
iz sebe prisopel na strmo Vreskovino
najbližji sosed, Gradišar.

Ko je prišel do sapa, je z muko spravi-
l iz sebe:

»Ljudje božji, rešite se, kdor se mo-
re! So že tu, v Senožeti, Francozi! Pri
Podkrajniku so pobrali Franceta in To-
neta, zdaj gredo pa naprej gor, k nam!«

Šele zdaj se je razvil Tone in se
dal spoznati. Pokrit človek je bil ves čas
že od malega. Nobeden ni vedel, kje se
je potikal takrat, ko ga po tedne in
tedne včasih ni bilo doma – dokler je
bil še sam seveda.

Ko je Gradišar pravil, kaj se je go-
dilo doli v vasi, ga ni bilo zraven. Pa
kakor hitro mu je Burga prinesla na
njivo, za kaj gre, je pustil delo in pri-
teklet domov kakor bi mu kurili pod no-
gami.

Planil je pred očeta in Gradišarja in
zasopel kakor je bil zavpil:

»Zdaj pa le! Ata, vas bosta nesla
Burga in Peter, jaz pa bom pomagal
Lizi!«

Stari Vresk se je prelozil po klopi,
kolikor si je upal.

Nekaj časa je bil tiho, taka je že
bila njegova navada. Tako je dostikrat
ustrahoval sosed, ki se je bil pri kup-
čiji imel za prekanjenega. Tudi sina je
bil ponavadi s tem načinom držal v stra-
hu božjem. Ob njegovem treznem pogle-
du, iz katerega je odsevalo razmišljanje
in dobro pretehtan sklep, ki je bil iz-
pričan vselej, kadar se je oglasil, naj
bi se pokazala stara pesem, da tudi teti
vihri, Tonetu, gore pod nogami tla, ki
jih dozdaj ni bil zažgal nihče.

Tokrat pa je spodletel.

Sin je bil v ihti, v takem ognju, da
mu Vresk, kakor je čutil, ne bi bil mo-
gel biti kos. Kaj hočemo? Stari svet s
svojimi nazori propada, le novo drži
štiri ogle sveta pokoncu. To se je takoj
videlo. Sina je bila objela neka nova
misel, ki se on nanjo ni spoznal. Dru-
gače prijemlje novi rod kakor je bil za-
stavil stari.

Prav nič mu Tone ni umikal pogleda,
prav nič se ni medil. Nekakšna sveta
jeza, ki se ji ne moreš postaviti po robu,
ne da bi bil na koncu sam osramočen,
ga je prešinjala. Pa se bdi s takim!

Odnehal je stari Vresk. Začutil je,
da je zdaj v resnici postal gospodar Vre-
skovine Tone, tisti Tone, ki se je bil
zanj tako tresel, kakšen da bo in če bo
imel dovolj moči, da bo enkrat znal
kakšno stvar ukreniti in jo ukazati po
svoje. Le pogled ga, kako se ti počuti
prvič zares kot gospodar!

»Kam praviš, da bi šli?« je na kon-
cu krajev vprašal Vresk.

»Ata, nikar ne skrbite! Jaz sem se
že pravi čas pobrigal za to! V tak kraj,
da nam živ Francoz nikoli ne bo mogel
blizu!« mu je odgovoril Tone.

Kaj je starega ob teh besedah obšlo,
ni moči povedati, toliko je pa gotovo, da
se je od sile raztogotil.

Skoraj bolj, kakor je bil naskrivaj
premisli, ga je jeza nad sinom, ki si
kar tako na lepem upa jemati nase ob-
last, ne da bi bil to kdajkoli pokazal,
ga je raztogotilo čisto kratko premišlja-
nje, da se mu pri gospodarjenju izpod-
mikajo tla in da ni več dolgo čas, ko
bosta skupaj s Petrom tesala peč. Za
kaj drugega jih tako ne bo mogoče po-
rabiti.

Ko je te stvari tako premislil, si je
dejal, da je prav za prav še veliko pre-
mlad in še preveč pri močeh, da bi kar
tako odnehal. Dobro, naj sin že ukazuje
Lizi, ampak, da bi kar njemu dejal, naj
gre od domačega praga, tega pa ne! Za
to reč se bo pa on postavil, saj, kdo je
pa prav za prav spravil Vreskovino sku-
kaj, če ne on? O ne, tega pa ne, da bi
mladi kar tako mimogredé ukazovali,
kaj se bo naredilo in kaj ne! Ljudje z
izkušnjo, ti bodo še zmerom imeli svojo
besedo! Dosti žalostno bi bilo, če bi jih
nihče ne poslušal in če bi bil kar tako,
meni nič tebi nič, pahnjen med staro
šaro. Tako se pa nismo zmenili! Čeprav
ravnamo nápak, ravnamo vendarle po
svoji glavi in sklepi! Tega nam ne bo
mogel odreči nobeden.

Dalja

Andrejčkov
J o ž e:

Žalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

7.

Zdajci zasliši na drugi strani lomstenje in polglasen razgovor. Ker je bila skala previsoka, je splezal po rogovih debele bukve kvišku, da bi videl, kaj je. V globeli ob skali sta stala dva človeka: prvi bradat, srednjih let, gosposko oblečen in s puško na rami. Drugi mlad fant, zagorelega lica. Na rami je nosil polomljen koš, pogrnen s plahto.

8.

»Česa neki iščeta ta človeka po goščavi?« si je mislil. »Če sta lovca, ne bi nosila divjačine v pregrnjenem košu.«

Tiho je sedel Peter v bukvi in nepretrgoma napeto gledal, kaj bosta počela. Ona ga nista mogla videti, ker je bil ves skrit med gostim vejevjem, da mu je samo porasli obraz gledal izmed listja.

9.

Zagledal je prizor, da bi ga bilo skoraj vrglo z bukve. Mladi služabnik se je ozrl naokoli in pogledal gospodarja. Ta mu je pomignil z glavo. Fant je odgrnil plahto in vzel iz koša drobno dete. Podržal ga je za čas pred seboj, potem pa ga je položil v resje, ki je nagosto raslo ob nogah. Otročiček je začel brcati in kmalu dal tudi glas od sebe.

Ureditev narodno - socialističnih vseučilišč

Število slušateljev je zelo padlo, ker izbirajo le najboljše
Judje ne morejo postati doktorji

Po vsem svetu govorijo z velikim začudenjem o nemških visokih šolah, o njihovi notranji ureditvi, o uspehih, ki jih na njih študentje dosežejo in o tem, kako se ne samo Nemci, pač pa tudi tujeje zanimajo za te svojevrstne visoke šole, da bi se na njih strokovno izobrazili.

Narodno socialistična revolucija je izvedla precejšnje spremembe tudi v celotni organizaciji nemških visokih šol. Značilnosti te nove organizacije so zlasti naslednje:

1. Visoke šole se dele na docentstvo in na organizacijo visokošolskega dijaštva.
2. V docentstvo spadajo predavatelji in asistenti visokih šol.
3. Visokošolsko dijaštvo pa predstavlja na visoke šole pravilno vpisani študentje nemškega porekla in nemškega materinskega jezika.
4. Najvišji predstavnik visoke šole je rektor, ki je neposredno pooblaščen državni ministru za pouk in je njemu tudi za vse odgovoren.
5. Voditelj docentstva imenuje na predlog rektorja in župskih docentskih zvez narodno-socialistične stranke državni minister za znanost. Voditelj docentstva je podrejen rektorju.
6. Voditelj dijaštva, t. j. slušatelj visokih šol, imenuje voditelj visokošolskega dijaštva v vsaj državi, in sicer na predlog rektorja. Rektorju je potem tudi podrejen.
7. Prorektorje in dekanate imenuje na rektorjev predlog državni minister za pouk.
8. Senat je posvetovalno telo, dodeljeno rektorju. Vanj spadajo voditelji docentstva in dijaštva, prorektor, dekan in še dva člana docentstva, ki jih imenuje rektor in od katerih je eden iz narodno-socialistične zveze. Zamenjava ni dovoljena.
9. Fakultete so nosilke strokovnega znanstvenega dela.
10. Fakulteto vodi dekan in imenuje tudi svojega zastopnika.
11. Fakultetni odbor je posvetovalni organ dekana.
12. Službene prošnje, ki se nanašajo na znanstvena vprašanja ali kakšna druga vprašanja, ki so v zvezi s študijem, je treba naslavljati na dekana. Vprašanja, ki spadajo v delokrog docentstva, rešuje docentstvo, vse druge prošnje, ki se tičejo dijaških vprašanj, pa se pošiljajo voditelju dijaštva. Nadaljnja pot v tem oziru vodi do rektorja,

ki sam odloči, ali pa prošnje pošlje dalje na višje pristojno mesto.

Ko je v Nemčiji prevzel oblast narodni socializem, t. j. leta 1933, je bilo na nemških vseučiliščih vpisanih 116.000 slušateljev. Do leta 1938 je to število padlo na 60.000.

Po nekem odloku, ki ga je izdal nemški prosvetni minister, morajo vsi slušatelji visokih šol ostati prve tri semestre na tistem vseučilišču, kjer so se bili vpisali. Judje, ki pripadajo Reichu, na nemških vseučiliščih ne morejo biti promovirani za doktorje.

S kratkimi valovi suše in
razkužujejo žito

Če hočemo žito ohraniti zdravo in odstraniti ves škodljiv mrčes in plesnobo, se lahko poslužimo zdaj že najrazličnejših metod. To dosežemo na primer na ta način, da žito večkrat predstimo s primernimi čistilnimi stroji, da ga izpostavimo visoki ali nizki temperaturi, da ga obsevamo s kratkimi valovi in infrardečimi žarki (v Italiji so namreč iznašli poseben praktičen stroj v ta namen), ali pa zdaj tudi s tem, da žito obsevamo s kratkimi valovi.

Medtem ko so se infrardeči in ultraviolečni žarki izkazali za učinkovite, kajti z njimi je mogoče ugonobiti ves mrčes in odstraniti plesnobo ter žito lepo ohraniti suho s tem, da ga v eni minuti lahko segrejemo na 60 stop. C in tako znižamo vlažnost za 3,3% — se je obsevanje s kratkimi valovi izkazalo za še učinkovitejše in uspešnejše. Če se v ta namen poslužimo kratkih valov dolžine 5 m, dosežemo že v 15 sekundah temperaturo 55 stop. C, kar zadostuje za popolno »razkuževanje« žita. Pri tem pa se žito zrno po svoji kakovosti, po kemični sestavi in torej tudi po svoji redilnosti prav nič ne spremeni, kakor zatrujejo strokovnjaki, ki so prvi delali takšne poskuse.

Voda v človeškem telesu

V naslednjem podajamo nekaj števil o tem, koliko vode ima v sebi človeško telo. Zdelo se bo morda komu neverjetno, če povemo, da povprečno močno človeško telo vsebuje kar 40 do

50 litrov vode. Čudno, ne? Pa je vendarle res. Ta razmeroma velika količina vode seveda ni v človekovem telesu vsa v tekočem stanju, pač pa je takšne le kakšne tri litre v krvi in en liter v raznih žilah. Vsa druga je vezana na staniče, ali, da se tako izrazimo, koloidalno vezana. Od celotne količine vode, kolikor je ima v sebi naše telo, je je v mišičevju kakšnih 22 litrov, v masnem tkivu 3,8 in v okostju 2,4 litre.

Na žafan smo že skoraj čisto
pozabili

Marsikdo se še gotovo dobro spominja tistih časov, ko so naše gospodinjice, tudi na deželi, imele med drugimi svojimi dobrotami v kuhinjskih zalozah tudi žafan. Smatralo se ga za iz-

redno dragoceno dišavo in po pravici. Potem pa je sčasoma prišlo tako, da so nanj skoraj čisto pozabile, kakor da je pri pripravljanju raznih jedi čisto odveč, brez pomena in brez koristi.

V starih časih so žafan mnogo uporabljali v zdravilstvu in ne samo kot dišavo, zaradi katere so gotove vrste jedi dosti okusnejše kot sicer. In res je žafan zelo pomembna dišava, ker vsebuje vitamin E, vitamin, ki daje življenje in življenjsko moč. Ker so ljudje začeli vedno manj uporabljati to dišavo, je tudi saditev in gojitev žafana na splošno zelo nazadovala. V Italiji je danes le na področju L'Aquila v Abruzzu še eveto industrijsko podjetje, kjer predelujejo žafan. Podjetje namerava zdaj, ko bo žafan polagoma spet dobil svojo veljavo v zdravilstvu in v gospodinjstvu, še razširiti, kakor beremo v zanimivi italijanski reviji »Sapere«.

Bojevita ribica — »beta pugnax«
Njena bojevitost je postala človeku nov vir dohodkov

Na splošno so živali miroljubne, nebojevit, razen takrat, kadar so »zajubljeni«. Tudi takšnih nežnih čustev jim namreč ne smemo odrekati. Med sesalci in pticami se v takšnem primeru moški tudi do krvi spopadejo s svojimi tekmeči, da si pribore naklonjenost »izvoljenke«.

Živahna, ne več ko 8 cm dolga ribica, ki živi v sladkih vodah Vzhodne Indije, pa je pravo nasprotje miroljubnih živali. Prav pogosto razkazuje svojo bojevitost in se s svojim nasprotnikom spopade tudi do krvi, če je treba. Grabežljivi človek pa je tudi v tej izredni lastnosti male ribice, imenovane »beta pugnax«, poiskal svoj vir dohodkov. Kakor na primer v Angliji prirajejo petelinje boje, da se na njih naslaja številno občinstvo, tako uprizarjajo v Siamu boje tudi med ribami, boje, ki zanje vlada med navdušenim občinstvom izredno zanimanje. Tudi stav, katere ribica bo zmaga, se ne manjka. Nekateri gredo pri tem tako daleč, da zapravijo na teh stavih vse svoje premoženje in jih pamet sreča šele tedaj, ko so jih te presnete ribice spravile že čisto na beraško palico.

»Beta pugnax« je res čudna ribica. V mirnem času, če tako rečemo, po svoji zunanosti, vsaj po barvi ni nič kaj posebnega. Celó zelo skromna je na pogled, nekam medlo svetle barve. Kadar pa napade svoj plen ali pa se drugače bori za obstanek, pa svojo barvo nenkrat čisto spremeni. Kakor da bi se bila preoblekla v živo pisano in bleščečo svatovsko obleko, tako vsa žari. Oči številnih gledalcev se pasejo na teh bojevitih tekmo-

valeh v steklenih posodah, na teh ribicah, ki imajo vsaka svojo značilno pisano barvo, da jih ljudje vedno lahko zasledujejo in ločijo, ko je boj med njimi v polnem teku.

Predstave pa niso vse enake. Ravna se po tem, koliko se zanje plača in kolikšne so stave. Najbolj navadna predstava je tedaj, kadar denejo dve takšni ribici, vsako v svojo stekleno posodo, postavljeno drugo tik druge. Ko se obe nasprotnici opazita, kar zažarita od medsebojnega sovraštva in začeta naskakovati druga drugo, seveda skozi steklo. Za zmagovalko proglase tisto, ki od besnosti dobi lepšo barvo. Včasih si privoščijo tudi to zabavo, da pred razjarjeno ribico v stekleni posodi postavijo zrelo, in se neumna živalca potem neusmiljeno zaletava v svojo podobno v zrelo.

Dostikrat pa so takšne predstave bolj »klastične« značaja. Po dve takšni bojeviti ribici spuste v isto stekleno posodo, da se borita kot dva gladiatorja na življenje in smrt. Boj traja tudi po več ur, preden katerega od njiju omaga in podleže. Dostikrat se tudi zgodi, da bojeviti nasprotnici započita svoje ostre zobe druga v drugo in obe obležita na bojišču.

Zdaj tudi že po nekaterih italijanskih akvarijih lahko vidite ribico »beta pugnax«. Samec spušča iz ust posebno snov, iz katere se naredi mehurčki, ki ostanejo nekaj časa na vodnem površju kot gnezdeca, v katero potem spravi jajčeca, ki jih zbira na dnu vode ter jih potem z vso skrbnostjo in ljubeznijo varuje.

BELA ČAROVNICA

pustolovski roman

Njegove oči so bile sedaj široko razprte, ustnice so mu trepetale, lasje so bili razmršeni. Pogledal je okrog sebe. Zdelo se mu je, da je vse naokrog razlita neka skrivnostna luč, kakor da bi vse predmete gledal skozi solze obupa. Pisarna, oprema knjige, preteklost, sedanjost, znanje, najdražje osebe, vse se mu je zdelo, da se vrti okoli njega.

Imel je občutek, kakor da bi bil na robu nekega prepada in da bi ga neka skrivnostna nepremagljiva sila vlekla na dno. Začutil je, da se udaja ... da prihaja konec. Čutil je, da je sam ... sam v boju s smrtjo!

Znova je zaslišal skrivnostni glas: »Ne oklevaj več! ... Dovolj je! ... Na noben način ne moreš uiti svojih usodi! ... Saj to vendar sam vidiš! ... Ne moreš! ... Dobro veš, da moraš storiti vse, kar ti velim! ... Moraš! ... Moraš! ... Naprej torej! ... Dvigni samokres proti sencu! ...«

Legros je bil izgubljen. Sedaj se je popolnoma zavedel in jasno razumel, kaj se z njim godi. Njegove misli so postale čudovito jasne. Dobro je razumel, kaj je morilec zahteval od njega. Ni bil žrtev kake prevare. Njegov razum je deloval s strahotno natančnostjo. Volja pa je popolnoma ohromela. Bil je v takš-

nem stanju, v kakršnem se nahajajo ljudje, ki so se močno zastupili s kokainom ali morfinom: vidijo podobe, ki jih v resnici ni, ki pa zanje resnično obstajajo. Občutijo veselje in žalost, užitek ali strah, kakršna je pač slika, katero vidijo, o kateri pa dobro vedo, da v resnici ne obstaja. To stanje je podobno navidezni smrti.

Isto se je godilo z odvetnikom Legrosom. Počasi se je njegova roka dvigala in naravnala cev samokresa proti sencu; prst je držal na petlinu. Zalogra se je bližala koncu. Ukazujoče so prihajale besede skrivnostnega morilca: »Pritisni na petlino! ... Pritisni! ... Hitro! ...«

V istem hipu so se počasi, skoraj neopazno in neslišno odprla vrata pisarne.

II.

Drugo jutro je Gedeon prišel odpret pisarno, kakor po navadi. Bil je to stavec, vse prej kakor privlačne zunanosti.

Ob osmih, kakor navadno, je torej prišel odpret vrata pisarne, ko je z grozo opazil, da so že odprta. Prvič v desetih letih, odkar je že bil tukaj v službi, se je zgodilo to. Ni imel poguma, da bi vstopil sam. Nekaj časa je

premišljeval, kaj naj stori. Nato je stekel po stopnicah. Ob vhodu je zagledal vratarja, ki je pometal, in ga je poklical:

»Ivan, prosim vas, pridite z menoj!«
»Kaj se je zgodilo?«
»Ne vem; mogoče pa je kaj hudega. Našel sem vrata pisarne že odprta.«
»Mogoče so bili tatovi.«

Skupno sta odšla v zgornje nadstropje. Previdno sta vstopila v predpoko, kakor da bi se bala, da se vsak hip prikaže kakšen ropar. Previdno sta odpirala vrata posameznih sob. Prišla sta do vrat odvetnikove delovne sobe. Pritisnila sta na kljuko, toda vrata se niso vdale. Bila so zaklenjena od znotraj. V zadregi sta se pogledala. Potrkala sta, ker sta mislila, da je mogoče odvetnik delal vso noč in da je sedaj zaspal. Zaman. Tiho sta se začela posvetovati.

»Gedeon, treba je poklicati policijo. Tu je neka skrivnost.«

»Tudi meni se zdi tako. Pojdiva!«

Iz vratarjevega stanovanja sta telefonično obvestila najbližjo policijsko postajo. Že čez nekaj minut je prihitel komisar Flobert z nekaterimi policisti.

Ti so s silo odprli vrata in zagledali pred seboj strašno sliko.

Odvetnik Legros je sedel pri svoji pisalni mizi. Zgornji život je slonel na mizi, roke pa so vislele navzdol. Glavo je imel nagnjeno na levo ramo, na sencu mu je zevala okrogla rana, na obrazu je bila strnjena kri.

Komisar se je okrenil k enemu izmed policistov.

»Flandin, telefoniraj takoj dr. Laurinu in ga prosim, naj pride nemudoma semkaj. Našel ga boš na polikliniki.«

Nato je začel pozorno opazovati truplo. Luknja na levem sencu je pričala, da je krogla šla skozi glavo in naredila obe rani. Skoraj nagonsko je pogledal v smer, v kateri je morala iti krogla. Pogledal je v knjižno omaro, ki je bila poleg pisalne mize in res je našel tam v višini enega metra in dvajset centimetrov od tal kroglo, ki se je zarila precej globoko v les. Toda bil je zelo presenečen, ko je zapazil nekoliko bolj spodaj še eno popolnoma enako.

Medtem se je v predsobi zbralo pisarniško osebje: odvetnikov namestnik, obe strojeopisni in vratar. Komisar je poklical vse v odvetnikovo delovno sobo in si zabeležil osebne podatke vsakega posebej. Medtem, ko so z grozo ogledovali svojega predstojnika, ki je tako žalostno končal, jih je komisar z vso pozornostjo opazoval. Toda na njihovih obrazih je mogel čitati le pomilovanje in grozo. Ni mogel opaziti ničesar, kar bi mu moglo vzbuditi sumnjo, da je med njimi morilec ali vsaj sokrivec.

Vedel jim je, naj si ogledajo samokres, ki je ležal na mizi, ne da bi se ga dotaknili. Vprašal jih je, če ga poznajo. Vsi so pritrdili. Odvetnik ga je kupil pred približno enim mesecem in ga ob tej priliki pokazal vsemu osebju. Pristavili so še, da ga je hranil vedno

v drugem predalu na desni strani pisalne mize in da ga je večkrat vzel v roke in ga snalil s cunjjo, ki je sedaj bila na mizi, poleg samokresa.

Komisar je sedaj velel enemu izmed policistov, naj previdno spravi iz stene knjižne omare obe krogli, da pa mora skrbno paziti, da ju ne zamenja. Zaviti mora vsako posebej v papir in zapisati nanj, v kateri luknji je bila krogla, v zgornji ali spodnji.

Drugemu policistu pa je naročil, naj ugotovi, če so na samokresu kakšni vrtni odtisi, sam pa je začel izpraševati osebe, ki so bile zbrane v sobi.

Gedeon je izjavil, da ga je odvetnik prejšnji večer odpustil kakor ponavadi od šestih. Isto sta izjavili tudi obe strojeopisni. Nihče ni opazil ničesar izrednega.

Komisar je dal nato poklicati vse najemnike, ki so stanovali nad odvetnikovo pisarno in pod njo. Prišli so nemudoma in začel jih je izpraševati.

Nad odvetnikovo pisarno je stanoval nek star penzionist, ki pa ni vedel ničesar povedati, ker je bil ves večer odsoten. V spodnjem nadstropju pa je stanovala neka starejša gospa, ki je komisarju dala nekaj zelo zanimivih in važnih podatkov. Bila je majhne postave, oblečena v snažno črno obleko, okrašeno s čipkami in z zametasto čepico na glavi. Imela je okrog vratu zlato verigo, na kateri je visel velik medaljon s sliko nekega častnika. Gospa Roger je bila polkovnikova vdova.